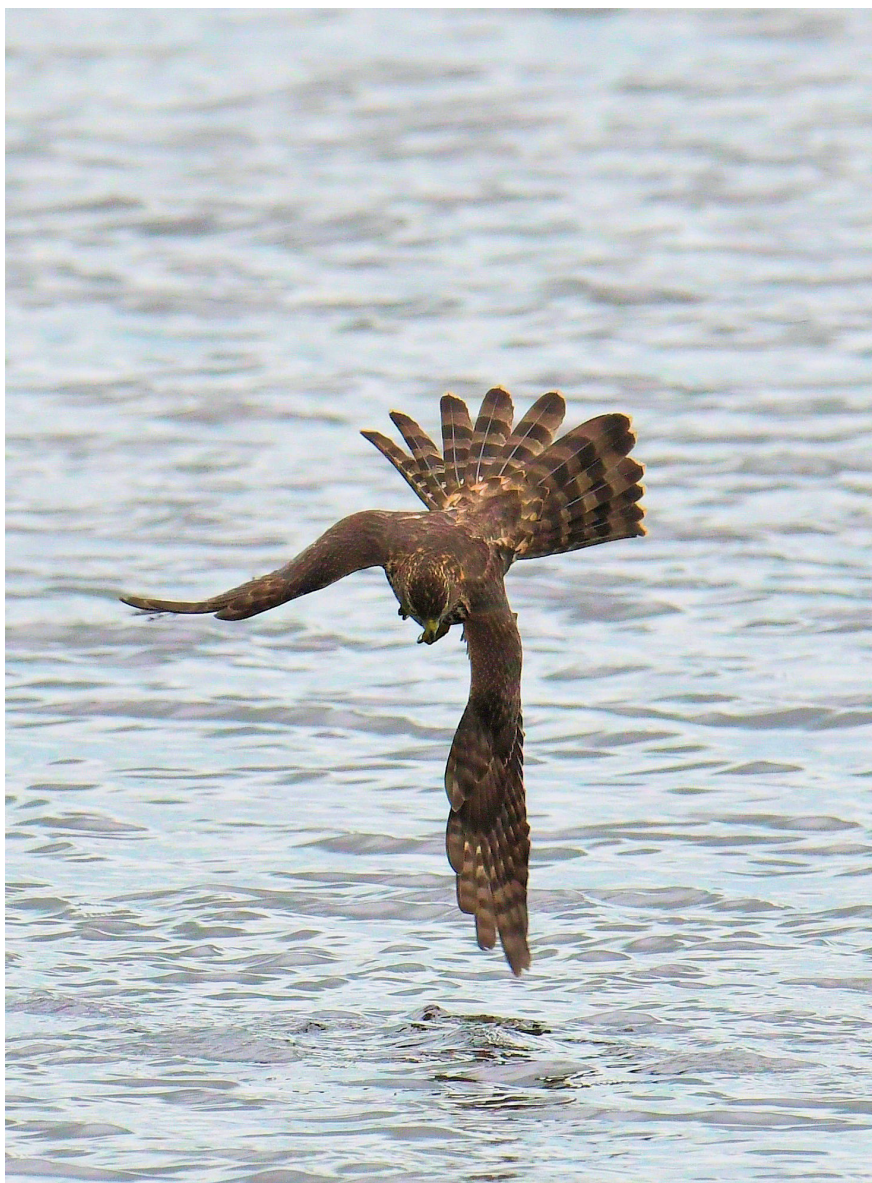

Jonge Havik probeert ondergedoken Wintertaling te pakken, Easterskar, 4 augustus 2023 (Foto: Taeke Roosjen). Zie verhaal verderop in deze Takkeling. *Juvenile Goshawk attempting to capture diving Teal, 4 August 2023.*

Omdenken voor roofvogelaars

Hanneke Sevink

We leven in tijden van grote veranderingen, waarvan de belangrijkste twee de opwarming van het klimaat en het verlies van biodiversiteit zijn. Ze zijn het belangrijkste omdat ze het sterkst onze aarde en alles wat daarop leeft zullen beïnvloeden. Wie roofvogels monitort en nesten zoekt en volgt, loopt geheid tegen gevolgen van deze veranderingsprocessen aan. Waar een groot deel van Nederland niet begrijpt wat er wordt bedoeld met 'de natuur staat op omvallen', geldt voor ons: zodra je iets in die natuur gaat bijhouden, zie je het. Kijk je naar roofvogels, dan valt op dat er op lokaal populatieniveau van alles verandert. Nesten waar geen eileg plaatsvindt, broedsels die over de kop gaan, heimelijker gedrag van vogels, minder prooiresten in de omgeving, nesten zelf die van mindere kwaliteit lijken te zijn dan vroeger, broedplaatsen die leeg blijven. Dit betreft niet alleen de dip veroorzaakt door de vogelgriep. Het is een ontwikkeling die al veel langer zichtbaar is.

Je zou kunnen denken: minder paartjes, dan ben je sneller klaar met je veldwerk. Maar het werkt vaak omgekeerd. Zijn er minder nesten, dan moet je veel meer moeite doen om die te lokaliseren. Of nog lastiger: vast te stellen dat ze er echt niet zijn. Waar je twintig jaar geleden in hoog tempo de vaste broedplaatsen afliep om oude en nieuwe nesten te scoren, ben je nu veel meer tijd kwijt. Het is langdurig zoeken naar meer verborgen broedgevallen, maar ook naar verdwenen paren. In de hoop die toch nog ergens te vinden, blijf je zoeken. Het inventariseren van snel teruglopende populaties kan behoorlijk teleurstellend zijn. Daarom is het tijd is voor omdenken.

We leven in feite in een unieke periode: wij zijn getuige van snelle veranderingen in de leefomgeving. Dat biedt ons de mogelijkheid om te proberen vast te stellen wat er gebeurt en hoe verschillende organismen daarop reageren. Wat doen onze roofvogels? Zijn er veranderingen in hun gedrag die we kunnen vastleggen, of die we ergens aan kunnen koppelen? De focus verschuift van het vinden en controleren van zoveel mogelijk broedgevallen (met grote stapels nestkaarten als resultaat waar je stiekem trots op was) naar gerichtere vragen over de samenhang van vogels en hun veranderende leefomgeving. Zo zijn, is mijn ervaring, nesten vaak minder goed te vinden omdat de vogels zowel stiller zijn als minder sporen (poep en prooiresten) nalaten in de directe nestomgeving. Het is belangrijk om dat nauwkeurig vast te leggen. Is te achterhalen waar die prooien dan wel worden geplukt? Op de plek waar ze worden gevangen (waar we bijna nooit achter komen) of is het in een ruimere omgeving van het nest (dat zouden we nog wel moeten kunnen vinden)? Hoe kan het dat er minder poep in de buurt van de horst ligt? Kunnen we achterhalen hoeveel tijd beide oudervogels in de nestomgeving zijn, en op welke afstand? Bij Boomvalken is me jaren geleden al opgevallen dat ze in de periode voor de eileg vaak niet meer in de top van de hoogste bomen rusten, waar ze altijd om bekend stonden, maar zo'n 10 à 15 meter lager waardoor ze

minder opvallen. Of zou er een andere reden voor zijn? Ook bij Boomvalken zijn er nesten waar ik in de nestomgeving geen enkele prooiveertje heb kunnen vinden. En waarom bouwen Sperwers hun nesten de laatste jaren meer en meer op uiteindes van takken? Er zijn zoveel gedragingen waarvan je de achtergrond zou willen begrijpen.

Behalve dat de leefomgeving sterk verandert, zijn er mogelijk ook veranderingen in de vogels zelf. Dikke kans dat ze inmiddels vol zitten met gifstoffen uit de landbouw (chemische gewasbeschermers) en meubel- en kledingindustrie (vlamvertragers, PFAS). Zou het kunnen dat ze steeds meer hinder ondervinden van gifstoffen die zich in hun lijven opstapelen, en dat daardoor hun functioneren wordt beïnvloed? Het is in ieder geval aan te raden dode vogels (of lever en hart) te bewaren voor onderzoek op deze stoffen.

Terwijl in mijn onderzoeksgebied de Haviken als sneeuw voor de zon verdwijnen, maak ik me zorgen over de kwaliteit van sommige van hun bouwsels. Bouwen ze minder goed dan vroeger? (Gelukkig trof ik kort geleden op een al enkele jaren verlaten broedplaats – met een laatste succesvolle broedsel in 2018 – een prachtig nieuw horst aan, hoog in een douglas zoals je van een Havik zou verwachten.) Een vergelijking van de maten van horsten (lengte, breedte, hoogte) uit heden en verleden zou daar een antwoord op kunnen geven. Sowieso is het goed om zoveel mogelijk te noteren bij nestbezoeken, niet alleen maten en gewichten van de jongen, nestboom en nesthoogte, maar ook nestafmetingen, hoeveelheid dons op het nest, prooiresten, vers groen (aantal en van welke boomsoorten), gedrag van de jongen (fel of niet)...

The times they are a-changing, en laten we daar het beste van maken.